

Tájékoztató az Eötvös Loránd Tudományegyetem Egyetemi Könyvtárban folyó átalakítási és fejlesztési munkálatokról

Az ország legrégebb, 1561-ben alapított tudományos szakkönyvtárában évek óta jelentős belső átalakítás zajlik. A munkálatok az idén meggyorsultak, és a sokak által ismert díszes nagytermet is elérték, így a legkülönbözőbb álhírek láttak napvilágot, ezért szükségesnek látjuk a közvélemény tájékoztatását az átalakulás okairól és tartalmáról.

Az Egyetemi Könyvtár a XVIII–XIX. század egy részében a nemzeti könyvtári feladatokat is ellátta, a kiegyezés után pedig a főváros egyetlen modern könyvtárának számított, így másfél-milliós állományának egy része olyan különleges érték, amely a nemzeti kulturális örökség szerves alkotóeleme. Kódexei, ősnymtatványai, ötvenezer egységnél nagyobb XVI–XVIII. századi gyűjteménye különleges gondozást, restaurálást, korszerű számítógépes feltárást, ugyanakkor az értékhez méltó bemutatást követelnek, s mindez nagyon sok pénzbe kerül, ami meghaladja az ország legrégebb és legnagyobb egyetemének anyagi lehetőségeit is. E feladat mellett az intézmény egy rendkívül szétagoltan települt, hatalmas egyetem központi könyvtári feladatait is ellátja. Az ELTE könyvtári rendszere decentralizált, az Egyetemi Könyvtár mellett kari és intézeti könyvtárak hálózatából áll, hiszen az oktatóknak, hallgatóknak lehetőleg az oktatáshoz közel kell biztosítani az információkhoz való minél gyorsabb hozzáférést. Ennek megfelelően az Egyetemi Könyvtár másik nagyon fontos feladata egy összegyetemi virtuális könyvtár, számítógépes integrált könyvtári rendszer irányítása, fejlesztése és bővítése. Ez a hálózat kapcsolja egybe az egyetem egyre több könyvtárát.

A rendszerváltás óta bekövetkezett hatalmas mértékű átalakulás és az informatika elképesztő sebességű fejlődése a felsőoktatási könyvtárakat nagyon nagy mértékben érintette. Napjaink könyvtárhasználati szokásai tökéletesen eltérnek akár az 1980-as évek elejének módszeraitól. A ma követelménye az információhoz való azon-

nali, de legalábbis nagyon gyors hozzáférés, a különböző – egyre inkább digitális – technikával történő másolatkészítés, természetesen a hagyományos kölcsönzés mellett. A helyben olvasás igénye csökkent és egyetemeken esetében inkább az oktatás helyszínéhez közel jelentkezik. A korszerű könyvtárban szükség van az informatikai szolgáltatások teljes körére, a kiscsoportos közösségi tanulás lehetőségére, s nem utolsósorban hatalmas, könnyen használható, korszerű szabadpolcos állományra. Az új, modern egyetemi könyvtárak e szempontok figyelembe vételével épültek és épülnek szerte a világban. E feltételeknek az 1876-ban épült Egyetemi Könyvtár egyre kevésbé tudott megfelelni, tehát az átalakulás elkerülhetetlen volt. Az elmúlt másfél évtized finanszírozási gondjai, amelyek a közelmúltban csak fokozódtak, még sürgetőbbé tették – nem csak számunkra – a könyvtári munka újragondolását. Az 1950-es években kialakult gyűjtőkör ma már nem tartható, tehát az egyetemen belül és az egész magyar tudományos könyvtári rendszerben – véleményünk szerint – újra kell gondolni a gyűjtőköri felosztást és el kell kerülni az átfedéseket, jobban kell felhasználni a rendelkezésre álló csekély anyagi eszközöket. Fokozottan áll ez a külföldi folyóiratok beszerzésére, figyelembe véve azt, hogy napjainkban az elektronikus úton elérhető on-line folyóiratok és adatbázisok iránt egyre nagyobb az igény. Átalakítási terveink készítésénél a fentiek kívül még sok más szempontot is figyelembe vettünk, így azt is, hogy az ország legrégebb egyetemén elkerülhetetlen egy egységes egyetemi közgyűjteményi koncepció – könyvtár, levéltár, múzeum – megvalósítása.

Az Egyetemi Könyvtárban folyó átalakítás egyik kiemelt célja a gyűjtemény 1800 előtt keletkezett részének leválogatása, biztonságos és korszerű őrzési körülményeinek kialakítása, világszínvonalú feltárása és bemutatása. Az elmúlt években elkülönített, biztonsági berendezésekkel ellátott raktárakba kerültek a Kézirattár és a Régi Nyomtatványok osztályainak anyagai, és a leválogatás ez év végére fejeződik be a XVIII. századi anyag összegyűjtésével. Ez az anyag részben a régi nagyolvasó, részben az ún. műemlékraktár polcaira kerül, ott lesz értékéhez méltóan elhelyezve. Ezen anyagok tételes számítógépes feltárása megkezdődött, s a XVI. századi állományról már el is készült. E katalógu-

sok, a címlapok digitális felvételeivel együtt, fokozatosan az interneten is elérhetőek, s így megvalósul e nemzeti kincsek megismertetése. A XVII–XVIII. századi állomány feltárása megkezdődött, de a létszámtól függően még éveket vesz igénybe. A régi dokumentumoknál óriási feladat az esetleges fertőtlenítés, tisztítás és restaurálás. Csak a XVI–XVII. századi állományból közel háromezer kötet szorul restaurálásra, ami százezer forintos átlagárral számolva háromszázmillió forint költséget igényelne. A hazai lehetőségeket ismerve ez akár több évtizedes program is lehet, de ne felejtjük, óriási értékű nemzeti kincsekről van szó.

Miután az elmúlt évek tapasztalatai azt mutatták, hogy a 125 éve épült nagyolvasóban a modern szolgáltatásokat biztosítani nem lehet, műemlék jellegénél fogva pedig az átalakítás szóba sem jöhet, egyértelmű volt a következtetés: olyan funkciót kell adni a teremnek, amely a jellegének jobban megfelel, s amelyhez hasonló Európa számos régi könyvtárában jól bevált. A jelenlegi munka során a teremben lévő könyvállomány lecserélése folyik, és minél jobb helykihasználással ide kerül a XVIII. századi állomány egyik része. A későbbiekben e teremben kívánjuk bemutatni időszakos kiállításokon értékeink egy-egy részét, megteremtve az alapját az ország legrégebbi egyetemén már régóta hiányzó egyetemi múzeumnak is. A terem alkalmas és méltó helyszíne lesz tudományos rendezvényeknek, konzultációknak, akár speciális kutatómunka végzésének.

Az átalakítás másik fontos célja az olvasói igények korszerűbb kielégítése. Az ún. nagykatológus áthelyezésével új helyeket biztosítottunk többi olvasótermünkben, ahol így hetvenhat férőhely alakult ki jobb informatikai feltételekkel. E termekben bővítjük és modernizáljuk a szabadpolcos állományt, ezzel is segítve az olvasók, kutatók munkáját. Olyan berendezéseket szereztünk be, amelyek a hátrányos helyzetben lévő olvasókat (pl. a gyengénlátókat) segítik. A következő években az épület Reáltanoda utcai oldalán, a második emeleten fokozatosan három új olvasói teret kívánunk megnyitni, összesen mintegy nyolcvan további férőhellyel. E termekben is korszerű számítógépes hálózatot építünk ki és jelentős szabadpolcos állományt fogunk elhelyezni, tematikus csoportosításban. A könyvtár aulájában szabadon használható számítógé-

pes e-pont lesz elhelyezve, a beérkező olvasókat információs szolgálat segíti, és ugyancsak itt fogjuk árusítani az egyetemet, a könyvtárat és a gyűjtemény értékeit bemutató kiadványokat, prospektusokat és emléktárgyakat.

Aki reménykedik, és közben dolgozik

Augusztus 20. alkalmából Szinnyei-díjjal jutalmazták Redl Károlynak, az Országgyűlési Könyvtár tájékoztatási igazgatójának munkáját.

– *Nem mindennapi pályafutást ismert el a szakma és az ágazati irányítás ezzel a kitüntetéssel. Kezdjük az elején. Hol kezdted a könyvtárosi munkát?*

Redl Károly: Azon kevesek közé tartozom, akiknek egész eddigi pályafutása az Országgyűlési Könyvtárhoz kötődik. Az 1978-ban tett érettségim után családi tanácsra kértem felvételemet a könyvtárba. Nekem akkor nem volt határozott elképzelésem arról, hogy mit is várhatok a könyvtári munkától. Azonban már a belépéskor csalódás ért, mert ekkor több hozzám hasonló fiatal vettek fel különböző munkakörökbe, de csak én kerültem váltott műszakos munkarendbe, a könyvraktárba. A többieknek „csak” normál rendben kellett dolgozniuk, nyolctól tizenhét óráig, nekem viszont másnaponként este nyolcig, minden második szombaton pedig nyolctól húsz óráig. Ráadásul az ezért kapott 1750 forintos fizetés természetesen akkoriban sem számított fényűzőnek. Szóval nagyon kevés választott el attól, hogy az első hónap után végleg búcsút mondjak a könyvtárnak. Azt, hogy ez mégsem következett be, az intézmény akkori igazgatójának, Vályi Gábornak köszönhetem. Ő ugyanis fantasztikus munkahelyi légkört tudott kialakítani. Jól emlékszem egy alkalomra, az alkalmazásom után néhány hónappal, amikor a raktári munkafolyamattal kapcsolatos javaslatomat mondtam el neki. Ő teljes komolysággal foglalkozott a javaslatommal, megvalósította.

Természetesen az elmúlt huszonöt évről adható kép csak töredékes lehet, ezért csak négy mozzanatot szeretnék felvillantani.

Nagyon lényegesnek tartom, hogy az elmúlt évtizedekben számos könyvtári munkafolyamatban vehettem részt. Különböző osztályokon különböző szakmai feladatokat láttam el.